

Torstein Moland

Av Bastian Klunde

Torstein Moland (f. 1945) ble ansatt som ny sentralbanksjef etter Hermod Skånland i statsråd 6. august 1993, med virkning fra 1. januar 1994. Som sentralbanksjef ble han sittende til 19.11.1995, da han trakk seg etter mye offentlig oppmerksomhet rundt det som ble kjent som Airbus-saken.

Da han kom til Norges Bank hadde han bred erfaring fra både det offentlige byråkrati, parlamentarisk arbeid og det private næringsliv. ”Jeg har full tillit til at Moland vil utøve sin gjerning som sentralbanksjef med høy faglig integritet. Han vil ivareta de hensyn som en sentralbank må ta til enhver tid, og at han vil sørge for at sentralbanken, som tidligere, vil være en rådgiver i den økonomiske politikken”, sa daværende Finansminister Sigbjørn Johnsen i en uttalelse etter Molands utnevnelse.¹

Torstein Moland ble uteksaminert som cand. oecon i 1972 i en alder av 27 år, og fikk arbeid som konsulent i Finansdepartementet. I 1975 ble han byråsjef, og så underdirektør i Skatteøkonomisk gruppe i 1980 etter et studieopphold ved MIT. Han avsluttet sin periode i Finansdepartementet som avdelingsdirektør i Økonomiavdelingen i 1981. Fra 1982 ble Moland ansatt som økonomisk rådgiver for Arbeiderpartiets stortingsgruppe, og fra 1983 som leder for stortingsgruppens sekretariat. Fra 1986 til 1989 var han statssekretær ved statsministerens kontor under Gro Harlem Brundtland, og satt som varamedlem til Norges Banks hovedstyre i perioden 1985 til 1991. Frem til han ble ansatt som sentralbanksjef i 1993 var han konserndirektør i Norske Skogindustrier AS.

Det var to momenter ved Torstein Molands ansettelse som sentralbanksjef som fikk offentlig oppmerksomhet. Allerede før han ble utnevnt som sentralbanksjef ble det fremmet påstander gjennom pressen om at han hadde vært involvert i et skattemessig kritikkverdig forhold gjennom sitt engasjement i selskapet KS Airbus.² Et annet forhold rundt hans ansettelse var hans nære tilknytning til Arbeiderpartiet, og da spesielt gjennom sitt arbeid med Gro Harlem Brundtland. Opposisjonen på Stortinget gikk så langt at de stilte misstillitsforslag til Finansminister Sigbjørn Johnsen, med følgende ordlyd: "Stortinget beklager finansminister Johnsens saksbehandling og handlemåte ved utnevnelse av ny sentralbanksjef." Misstillitsforslaget fikk ikke flertall i Stortinget.

Pressens dekning av ”Airbus-saken” gjorde situasjonen vanskelig for Moland, og da han 15. november 1995 ble idømt straffeskatt søkte han først om permisjon, og senere om avskjed. Dette ble iverksatt i statsråd 24. november. Selv om Moland aldri ble siktet eller tiltalt, heftet saken ved hans person i mange år. Først høsten 1998 ble kravet om straffeskatt trukket, og Torstein Moland var fullstendig renvasket for alle anklager. Selv om han gikk ut av den langvarige saken som formell vinner, hadde saken påført ham et stort tap. Som Dagbladet

¹ NTBtekst. 05.08.1993

² Aftenposten 20.11.1995, Leder.

skrev i en leder 29.10.1998 ” Den kompliserte Airbus-saken er nå blitt skandalen som forsvant. Taperne finner vi hos skattemyndighetene, Øko-krim og hos oss i mediene. Men det er den renvaskede Torstein Moland som måtte betale sakens urimelig høye pris.”³

Som sentralbanksjef holdt Torstein Moland to årstaler, i 1994 og i 1995. I den første trakk han frem hvordan den flytende kronekursen bød på nye utfordringer for sentralbanken i gjennomføringen av penge- og valutapolitikken, og at sentralbankens rolle burde vurderes på nytt i lys av en ny pengepolitisk virkelighet. Videre satte han fokus på at de mange tegnene til en begynnende oppgangsperiode for norsk økonomi ikke måtte lede ut i for ekspansiv finanspolitikk, men at penge- og finanspolitikken måtte innrettes på en slik måte at en lav prisstigning ble videreført.⁴ I sin andre årstale satte Moland blant annet fokus på det videre konjunkturføreløpet mellom Norge og Europa, etter at folkeavstemningen i 1994 hadde vist at det norske folket ikke ønsket å være en del av en europeisk union. I et kort perspektiv var det mye positivt i den norske konjunkturutviklingen, men han var bekymret for den mer langsiktige utsikten. Spesielt var han bekymret for utfordringer knyttet til lavere fremtidig oljeinntekter, og høyere offentlige utgifter til pensjon. Med tanke på å begrense ekspansiv finanspolitikk i fremtiden skisserer han de såkalte Oslo-kriteriene som en særnorsk variant av Maastricht-kravet om maksimalt budsjettunderskudd på 3 prosent.⁵

Torstein Moland ble utnevnt som sentralbanksjef etter at ERM-samarbeidet hadde brutt sammen, med det resultat at Norge hadde latt kronen flyte, og etter at den mest dramatiske fasen av bankkrisen omkring 1990 var over. I 1994 ble det gitt nye retningslinjer for den norske pengepolitikken som presiserte at det operative målet for pengepolitikken skulle være stabil valutakurs. Samtidig ble det etablert et klarere målhierarki enn tidligere.

Dette ledet til større vektlegging i Norges Bank på analyser av pris- og kostnadsutviklingen og av finansiell stabilitet. De første inflasjonsrapporter ble presentert i fjerde kvartal 1994, mens arbeidet med finansiell stabilitet la grunnlaget for senere publikasjon av rapporter om temaet. Moland var også opptatt av bankens oppgavespekter, og la betydelig vekt på å styrke bankens ledergruppe. Dette så han som en forutsetning for å finne en riktig kurs for Norges Bank videre.

Etter at Moland valgte å trekke seg som sentralbanksjef gikk han over til å jobbe som konsulent i Telenor. Desember 1996 rykket han opp til konsernets finansdirektør, en stilling han holdt frem til han fylte 60 år høsten 2005. Etter det jobbet han som spesialrådgiver for konserndirektør Baksaas, med ansvar for Telenors arbeid i Ukraina. Han har hatt en rekke verv som styreleder og styremedlem i Telenors datterselskaper, har vært styremedlem i Kreditkassen, og ble i 2010 valgt som styreleder i Sparebanken Sør. I 1996-98 var han leder av utvalget som utredet fondering av Folketrygden.

³ Dagbladet 29.10.1998. Leder.

⁴ Penger og Kreditt – 1/94

⁵ Penger og Kreditt – 1/95

Siden 2000 har Moland siddet som leder for Norges Jeger- og Fiskerforbund, og ble november 2009 valgt på nytt for sin fjerde periode. I 2006 ble han også valgt som leder av Nordisk Jegersamvirke.

Kilder:

Penger og kreditt: Økonomiske perspektiver 1/94 og 1/95.

NTB tekst 05.08.1993

Aftenposten 20.11.1995

Dagbladet 25.11.1997